

Lausunto

13.03.2024

ISHAO/173/2024

Asia: VN/17727/2022

Lausuntopyyntö selvityksestä - Tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittyminen : Selvitys tuomioistuinlain vaikutuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Tulisiko tuomioistuinharjoittelun nimellä tunnettu harjoittelumahdollisuus laajentaa kattamaan myös muut oikeudenhoidon toimijat? Jos, niin missä harjoittelu tulisi voida suorittaa? Mikä harjoittelun kesto tulisi olla?

Oikeudenhoidon harjoittelu voisi olla esimerkiksi vuoden mittainen kiertoharjoittelu eri oikeudenhoidon virastoissa. Oikeudenhoidon harjoittelua voisi suunnitella sekä uran alkuvaiheessa oleville juristeille että kansliahenkilöstölle. Harjoittelun olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa olla tuomioistuinharjoittelusta erillinen kokonaisuus.

2. Tulisiko tuomioistuinharjoittelijoiden valintamenettelyä tehostaa? Jos, niin miten?

Hallinto-oikeus osallistuu tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyyn vain rajallisesti yhdistelmäharjoittelujen osalta, eikä hallinto-oikeudella siten ole erityistä lausuttavaa valintamenettelyn tehostamisen osalta. Hallinto-oikeus kuitenkin huomauttaa, että nykyinen valintamenettely voi johtaa siihen, että yhdistelmäharjoitteluun voi tulla valituksi sellainen hakija, jota ei ole kyseisten tuomioistuinten toimesta lainkaan haastateltu tai arvioitu, jota voidaan viraston näkökulmasta pitää epätyytyttävänä.

3. Tulisiko asessoreiden valinta siirtää esivalintakoetta lukuun ottamatta tuomarinkoulutuslautakunnalta tuomioistuimille? Jos, niin miksi?

Itä-Suomen hallinto-oikeus pitää nykyistä toimintamallia toimivana. Nykymuotoinen kerran vuodessa tapahtuva valtakunnallinen rekrytointi edellyttää keskitettyä toimijaa, jolla on siihen riittävät resurssit. Nykymuotoisissa toimintamallissa voidaan pitää etuna sitä, että tuomarinkoulutuslautakunta suorittaa keskitetysti tasapuolisen hakijoiden keskinäisen vertailun siltä osin kuin se on asiakirjoista havaittavien, objektiivisten kriteereiden perusteella alustavasti

mahdollista. Tällöin eri tuomioistuimissa tehtävät rekrytoinnin jatkotoimet perustuvat yhteiseen tietopohjaan ja tiettyyn yhteiseen käsitykseen hakijoiden alustavasta vertailusta. Rekrytoinnin luonteeseen sinänsä kuuluu se, että lopullisessa hakijoiden kokonaisarvioinnissa käytettävät tiedot muun muassa hakijoiden henkilökohtaisista ominaisuuksista ja soveltuvuudesta tuomarin tehtäviin täydentyvät rekrytoinnin edetessä erityisesti haastatteluvaiheessa. Tuomioistuinten hakijoista tekemien kokonaisarviointien johdosta hakijoiden keskinäinen järjestys voi muuttua alustavaan arviointiin verrattuna, eikä sitä ole syytä pitää erityisenä epäkohtana.

4. Tulisiko tuomioistuinten esittelijöiden nykyistä tehtävänkuvaa tai kelpoisuusvaatimuksia muuttaa? Jos, niin miten?

Nykymuotoisen tuomarin urapolun osana on edelleen tärkeää säilyttää riittävä määrä OTM-tutkinnon suorittaneille henkilöille suunnattuja esittelijän tehtäviä tai muita vastaavan tasoisia esimerkiksi valmistelutehtäviä sisältäviä virkoja tai virkasuhteita. Hallinto-oikeudessa esittelijätehtävissä oppii valmistelemaan juttuja ja kirjoittamaan päätöksiä kokeneempien tuomareiden ohjauksessa. Olisi tärkeää, että hallinto-oikeustuomarin tehtäviin hakeutuva henkilö oppisi prosessinjohtoa, päätösten kirjoittamista, tuomioistuinkulttuuria ja muita tuomarin tehtävässä tärkeitä taitoja tämän tyyppisissä tehtävissä ennen kuin hänet valitaan asessoriksi tai tuomariksi. Esittelijän tehtävä tulisi nykytilaa jo suurelta osin vastaavasti vahvemmin mieltää väliaikaiseksi tehtäväksi, jonka avulla opitaan ja kehitetään kohti tuomarin tehtäviä. Mikäli tuomarin tehtäviin ei ole kiinnostusta tai edellytyksiä edetä, esittelijän tehtävistä on syytä siirtyä muihin juristitehtäviin. Esittelijän tehtävät tai vastaavat tehtävät voisivat olla selvemmin koulutuksellisia (työssä oppiminen ja koulutuspolku esimerkiksi nykyistä esittelijäkoulutusta kehittämällä) sekä väliaikaisia. Esittelijän tehtävät voisivat olla virkojen sijaan määräaikaisia parin tai muutaman vuoden mittaisia virkasuhteita.

Hallinto-oikeuksissa työskentelee myös esitteleviä notaareja. Heidän osaltaan vastaavia perusteita virkarakenteen muuttamiselle ei ole.

5. Olisiko käräjäoikeuksien virkarakennetta tai käräjänotaarien toimenkuvaa tarpeen tarkistaa siten, että käräjäoikeuksissa käräjänotaarit tai muut nuoremmat lainoppineet voisivat avustaa tuomareita asioiden valmistelussa?

Hallinto-oikeudella ei ole lausuttavaa käräjäoikeuksien mahdollisten valmistelutehtävien osalta. Itä-Suomen hallinto-oikeudessa käräjänotaarit toimivat tuomioistuinharjoittelun hallinto-oikeudessa suoritettavan ajan osalta esittelijän tehtävää vastaavissa tehtävissä.

6. Onko teillä muuta lausuttavaa?

Hallinto-oikeus toteaa, että tuomarin nykymuotoinen urapolku on pääosin selkeä ja toimiva. Tuomioistuinharjoittelun koulutuksellisuutta ja yhdenmukaisuutta on lisätty ja asessorin koulutusohjelma sisältöineen on laadukasta. Asessoritehtävän houkuttelevuuden kannalta on olennaista, että asessorin koulutusohjelma koulutussisältöineen tarjotaan yksinomaan asessorin tehtäviin valituille, eikä koulutuksiin osallistumista avata muulle henkilöstölle. Tämän lisäksi on huolehdittava siitä, että tuomarin tehtäviin on mahdollista hakeutua ja päästä myös muiden juristitehtävien kautta, ja että myös heille on tarjolla riittävää koulutusta.

Tuomioistuimille suunnattua koulutustarjontaa tulisi laajentaa merkittävästi ja sille tulisi osoittaa riittävästi lisäresursseja. Hallinto-oikeus viittaa selvityksessä esitettyyn selvitykseen koulutustarjonnan kohdistumisesta ja kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että koulutustarjontaa tuomioistuinten kansliahenkilöstölle on epäsuhtaisen vähän.

Hyvärinen Karoliina
Itä-Suomen hallinto-oikeus - Va. ylituomari